

TRIDENTINSKI RIMSKI OBRED

V Rimskokatoliški Cerkvi se je najbolj uveljavil in razširil rimski obred. Kot vsi ostali, se je tudi ta skozi stoletja razvijal, kar je dokaz, da se obredne zakonitosti spreminjajo glede na kulturo, način družbenega življenja in doživljanja svetega, medtem ko so skrivnosti, ki jih obhajamo, nespremenljive in večne.

Na Tridentinskem koncilu so se ob mnogih zahtevah družbe in problemih takratne Cerkve odločili za prenavo bogoslužja. Z novim mašnim obredom so želeli utrditi stalnost v bogoslužju ter odstraniti in preprečiti praznoverne ali vsaj dvomne verske običaje. Koncilski očetje so prenavo liturgičnih knjig naložili papežu. Tako je že Pij IV. (+1565) ustanovil komisijo za novi misal, vendar je do izdaje novega misala prišlo šele v času Pija V., zato imenujemo takratni misal, ki je izšel leta 1570, kar »Pijev misal«.

Posebnosti misala Pija V.

Nastal je iz srednjeveškega frančiškoveškega misala iz leta 1243 in ima za temeljno zgradbo »privatno mašo«, to je mašo, pri kateri streže duhovniku ministrant, medtem ko je ljudstvo povsem pasivno. Duhovnik ni potreboval nobenega bralca beril ali psalmista, niti pevcev ali ljudstva. Vse je bral sam v latinščini, po večini poltiho, tako da ljudstvo, tudi če je bilo navzoče in četudi bi duhovnik bral na glas, ne bi nič razumelo, kaj šele odgovarjalo. Povrh vsega tega je bil mašnik obrnjen od ljudstva k oltarju. Pri slovesnejših mašah je zbor prepeval mašne speve, ljudstvo pa zase molilo rožni venec. Z mnogimi premikanji in liturgičnimi kretnjami je duhovnik ustvarjal vtis skrivnostnosti in liturgične drame. Ni pa bilo nobenega pravega dialoga med duhovnikom in ljudstvom in s tem tudi ne soobhajanja.

Za razliko od današnje zgradbe svete maše, ki jo delimo v dva dela, to je v besedno in evharistično bogoslužje, so mašo pred prenavo sicer delili v dva dela, vendar so ju imenovali drugače, to je *uvodna maša* in *daritvena maša*. Že zaradi poimenovanja »uvodna maša« se je razširilo napačno pojmovanje, da pri »uvodni maši«, to je pri pristopnih molitvah in besednem bogoslužju ni povsem obvezno biti navzoč. Tako se je po takratnem pojmovanju maša pravzaprav začela šele z daritvenim bogoslužjem. Takšno zgrešeno pojmovanje najdemo tu in tam še danes, kjer nekateri pri besednem bogoslužju stojijo zunaj cerkve in vstopijo šele pri daritvenem obredu.

Zgradba svete maše po misalu Pija V.

V mašnem obredu Pija V. je bil dan velik poudarek na pripravi na mašo in na pristopnih molitvah. Mašnik se je moral v zakristiji z določenimi molitvami duhovno pripraviti na mašo. Tako ni bilo možnosti, da bi se v zakristiji ministranti pogovarjali eden čez drugega, ampak so morali tudi sami tiho moliti. Duhovnik je molil tudi pri oblačenju liturgičnih oblek, ki so jim dajali alegorične (manj stvarne) razlage. Ko je stopil pred oltar je z ministrantom izmenično molil vrstice psalma, kesanje, vstopni spev, *Gospod usmili se* in druge vzklike pred besednim bogoslužjem. Pri vsakdanjih mašah je navadno mašnik sam prebral berilo ter evangelij v latinščini, pri slovesnih mašah pa ga je prebral še v slovenščini. Pri takšnih mašah je sledila tudi pridiga in po njej oznanila in razne molitve. Navadno so pridigali na prižnici, ki je bila izven presbiterija. Šele nato je strežnik prižgal na oltarju sveče in sledilo je darovanje ali »maša vernikov«, ki jih je predstavljal ministrant in v njihovem imenu stregel ter odgovarjal mašniku.

Ko se je mašnik obrnil k ljudstvu in ga povabil k molitvi, je moral strežnik v latinščini odgovoriti v imenu ljudstva »Naj sprejme Gospod, daritev iz tvojih rok...« Mašnik je molil evharistično molitev tiho. Ker jo je molil tiho, četudi v imenu ljudstva, je moral biti ministrant toliko bolj zbran, da je ob klicanju Svetega Duha, to je, ko je položil roke nad darove in nato pri povzdigovanju ter pokleku, ministrant pozvonil. Pri evharistični molitvi je mašnik naredil veliko križev in priklonov, da je bilo ljudstvo »nagovorjeno« vsaj s kretnjami mašnika.

Podobno se je moral tudi ministrant premikati iz enega mesta na drugo (na stopnico, na evangeljsko, potem spet na listno stran in podobno).

Med evharistično molitvijo je zbor prepeval mašne pesmi. Na žalost se je ohranila še danes tu in tam povsem neprimerna in nedopustna navada, da pri evharistični molitvi pevci pojejo pesmi, duhovnik pa (po spremenjenju) sam tiho moli. Pred nedavnim je celo nek duhovnik, ki je nadomeščal domačega dušnega pastirja zahteval v tuji župniji od pevcev, da morajo med evharistično molitvijo peti, medtem ko je sam tiho molil najlepšo in najsvetejšo mašno molitev. Gre za nostalgične navade, ki se ohranjajo pri nekaterih zgolj zaradi vzbujanja pozornosti.

Vse do leta 1955 je očenaš molil le mašnik in sicer tiho v latinščini. Nato je papež Pij XII. dovolil, da ga smejo moliti na glas v latinščini tudi vsi navzoči, od leta 1965 pa ga smemo moliti v domačem jeziku. Pozdrav miru ni bil predviden več za vse navzoče, ampak le za duhovnike kot sporočilo, ki se naj širi od bližnjega do bližnjega.

Ker so pred koncilom gledali na evharistijo kot »Najsvetejše, ki ga smemo le častiti«, medtem ko se smemo prejeti obhajilo le za največje praznike, je prišlo do oblikovanja obhajilnega obreda izven maše. K obhajilu so pristopili le redki in še ti po maši z namenom, da bi se maša ne podaljšala. Tudi tu gre za nepravilno razumevanje maše katere cilj je ne-le Božja čast, ampak tudi naše srečanje z Njim. Namreč maša brez obhajila je kot nedokončana pesem.

K sklepnemu obredu maše (blagoslovu in odslovitvi) so dodali evangeljski odlomek po Janezu kot zasebno molitev in druge raznovrstne molitve zahvale za obhajanje maše. Največja napaka obreda je bila v tem, da je mašnik opravljal vse molitve sam, le tu in tam mu je ministrant odgovarjal v latinskem jeziku, medtem ko je ljudstvo opravljalo zasebne molitve. Takšen mašni obred je bil nujno potreben prenove, kar se je zgodilo na drugem vatikanskem cerkvenem zboru pred 40-letji, ko je izšla 4. decembra 1993 Konstitucija o bogoslužju, ki je temelj liturgične prenove vse do danes.

Posebnost obreda misala Pija V. je v tem, da so morali biti ministranti veliko bolj pozorni in dejavni pri maši, saj je obred predvideval več poklekov, priklonov, trkanja na prsi, križanja in premikov, predvsem pa pravilnega in glasnega odgovarjanja mašniku v latinskem jeziku.